

Tomasz Rembalski

Noty wydawnicze 2013

Acta Cassubiana 15, 335-363

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tomasz Rembalski
Gdańsk

Noty wydawnicze 2013

Sławomir Kościelak, *Katolicy w protestanckim Gdańsku od drugiej połowy XVI do końca XVIII wieku*, Gdańsk 2012, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, ss. 504 + 14 nlb

Wnikliwa monografia naukowa poświęcona nowożytnym dziejom katolików w zdominowanym przez protestantów Gdańsku. Składa się ze wstępu, podsumowania oraz dziewięciu rozdziałów, w których autor kolejno omawia etapy luteranizacji Gdańska w XVI wieku, sytuację Kościoła katolickiego około 1580 roku, sukcesy i porażki katolickiej ekspansji do wnętrza miasta przy okazji kontrreformacji i reformy Kościoła w Gdańsku, prawne uwarunkowania egzystencji katolików w Gdańsku, własność i dochody Kościoła w Gdańsku w XVII i XVIII wieku, posługę duszpasterską w mieście w świetle ksiąg metrykalnych, bractwa religijne, szkolnictwo i szpitale, charakterystykę społeczności katolickiej z uwypukleniem jej elit oraz koegzystencję z protestancką większością w sytuacjach konfliktowych czy rodzinnych. Książka estetycznie wydana, zaopatrzona w odpowiednie spisy, indeksy, bibliografię, kolorowe ilustracje i streszczenie w języku niemieckim.

Agnieszka Chlebowska, „*Stare panny*”, *wdowy i rozwiedzione. Samotne szlachcianki w Prusach w latach 1815–1914 na przykładzie Pomorza Zachodniego*, Szczecin 2012, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, ss. 405

Praca naukowa poświęcona pozycji społecznej samotnych szlachcianek na Pomorzu Zachodnim w XIX wieku. Składa się ze *Wstępu* oraz czterech rozdziałów, w których autorka podejmuje następującą tematykę: 1. *Szlachcianki w państwie pruskim. Uwarunkowania pozycji, znaczenia i statusu w XIX oraz na początku XX wieku*, 2. *Samotność wśród kobiet ze stanu szlacheckiego*, 3. *Samotne szlachcianki w polityce państwa pruskiego* i 4. *Stosunek rodów i stanu szlacheckiego do samotnych szlachcianek*. Praca zawiera ponadto sześć załączników, obszerną

Bibliografię, Wykazy oraz streszczenie w języku niemieckim. Praca stanowi niewątpliwie ważny wkład do dorobku historiografii pomorskiej.

Katarzyna Czachowska, *Generalowa Jadwiga Zamojska (1831–1923). Życie i dzieło*, Poznań 2011, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Centrum „Instytut Wielkopolski”. Monografie i rozprawy, pod red. W. Molika, nr 3, Wydawnictwo Poznańskie, ss. 396

Biografia generalowej Jadwigi Zamojskiej, jednej z najwybitniejszych Polek XIX i pierwszych dziesięcioleci XX wieku, założycielki Szkoły Domowej Pracy Kobiet w Kórniku (1883), po kilku latach przeniesionej do Kuźnic k. Zakopanego. Była matką Władysława Zamojskiego, założyciela Fundacji Zakłady Kórnickie (1924).

Jerzy Kuniewski, *Kobieta na Kaszubach i jej doświadczenie rzeczywistości. Studium z pogranicza socjologii i etnologii*, Gdańsk 2013, wyd. Instytut Kaszubski w Gdańsku, ss. 263

Praca naukowa skupiająca się na następujących zagadnieniach: *Genealogia i tożsamość etniczna, Portret rodziny kaszubskiej, Społeczno-kulturowy kontekst zawodowej roli kobiet, Aktywność w środowisku lokalnym, Przyjaźń, szczęście i sprawy egzystencjalne, Tradycje wspólnotowego życia, Sfera świadomości prawnej kaszubskich kobiet, O akcesji Polski do Unii Europejskiej*. Książka opatrzona bibliografią oraz indeksem osobowym.

Mirosław Ossowski, *Literatura powrotów – powrót literatury. Prusy Wschodnie w prozie niemieckiej po 1945 roku*, Gdańsk 2011, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, ss. 374

Praca jest poświęcona literaturze niemieckiej, dokonującej krytycznego obrachunku z procesami historycznymi mającymi miejsce w Prusach Wschodnich w XX w. Autor, uwzględniając problematykę pamięci i terytorialnych aspektów tożsamości, analizuje formy kształtowania przez literaturę obrazu tego kraju we współczesnych Niemczech. Praca powstała w oparciu o szeroki wachlarz literatury, obejmującej twórczość znanych niemieckich pisarzy i publicystów okresu powojennego, m.in. Johanna Bobrowskiego, Hansa Helmuta Kirsta, Siegfrieda Lenza, Arno Surminskiego, Herberta Somplatzkiego, Marion Gräfin von Dönhoff, czy Hansa Grafa von Lehndorffa. Praca składa się z sześciu rozdziałów: 1. *Pierwsza wojna światowa w Prusach Wschodnich. Historia i mity*, 2. *Czas pokoju, czas wojny*, 3. *Kraj przeklęty*, 4. *Kraj błogosławiony*, 5. *Mazury – przestrzeń tożsamości*, 6. *Podróże, wspomnienia, powroty*. W książce znalazły się również biogramy czternastu niemieckich autorów.

Izabela Mazanowska, „Będą was prześladować z mego powodu”. Polityka władz państwowych wobec zakonów i zgromadzeń zakonnych diecezji chełmińskiej w latach 1856–1970, Bydgoszcz-Gdańsk 2013, wyd. Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddział w Gdańsku, ss. 346 + 5 nlb

Praca naukowa opisująca politykę władz komunistycznych wobec zakonów i zgromadzeń na przykładzie diecezji chełmińskiej. Autorka omawia kolejno następujące zagadnienia: *Kościół wobec państwa, państwo wobec Kościoła (1956–1970), Organy władzy odpowiedzialne za realizację polityki wyznaniowej w województwie bydgoskim i gdańskim w latach 1956–1970, Aparat bezpieczeństwa wobec męskich zakonów i zgromadzeń zakonnych, Aparat bezpieczeństwa wobec żeńskich zakonów i zgromadzeń zakonnych, Usuwanie duchowieństwa z przestrzeni publicznej na przykładzie instytucji zakonnych w diecezji chełmińskiej oraz Polityka władz w sprawach majątkowych Kościoła katolickiego jako forma represji*. Książka opatrzona jest w wykaz skrótów, bibliografię oraz indeksy.

Aneta Lewińska, *Ojców mowę znać należy. Język elementarzy polskich wydawanych na Pomorzu Gdańskim w latach 1840–1920 jako narzędzie kształcenia i wychowania*, Pelplin 2012, Wydawnictwo Bernardinum, ss. 326

Jak napisała w swej recenzji prof. Jolanta Maćkiewicz: „Książka Anety Lewińskiej cenna jest z dwóch względów: po pierwsze, ponieważ przybliżyła teksty stosunkowo mało znane, a niewątpliwie warte poznania, jakimi są polskie elementarze wydawane na Pomorzu w 2. połowie XIX i w początkach wieku XX, po drugie, ponieważ Autorka stosuje analizy narzędzia lingwistyki kulturowej (wykorzystuje pojęcie językowego obrazu świata, perspektywy oglądu, rozpatruje płaszczyznę aksjologiczną). W efekcie daje to pogłębiony i wieloaspektowy ogląd materiału i umożliwia wyciągnięcie ciekawych wniosków co do tego, jak elementarze przyczyniały się do kształcenia i wychowywania dzieci polskich w zaborze pruskim”. W kolejnych czterech rozdziałach autorka omawia następujące zagadnienia: 1. *Elementarze jako narzędzie polskiej edukacji na Pomorzu w latach 1840–1920*, 2. *Rola języka elementarzy w kształtowaniu kompetencji językowej polskiego dziecka zagrożonego wynarodowieniem*, 3. *Słowo jako narzędzie kształtowania wiedzy o świecie* oraz 4. *Język elementarzy a kształtowanie świata wartości*.

Mariusz Filip, *Od Kaszubów do Niemców. Tożsamość Słowińców z perspektywy antropologii historii*, Poznań 2012, Poznańskie Studia Etnologiczne nr 13, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, ss. 237

Próba antropologicznego uchwycenia przeszłości i terażniejszości Słowińców, podzielona na cztery części. W pierwszej, *Perspektywy*, autor analizuje procesy

grupotwórcze i antropologię historii. W części drugiej *Kaszubi*, rozważa kaszubską grupę etniczną *in statu nascendi*, następnie w kolejnym rozdziale pisze o historii Germanów, Słowian, Wendów, Pomorzan oraz o Kaszubach w średniowieczu i nowożytności w opozycji do Niemców. W części trzeciej *Słowińcy* opisuje „tworzenie” Słowińców, przesunięcia językowe i trwanie kulturowe. W czwartej ostatniej (*Eks-*)*Słowińcy*, odnosi się do położenia tej grupy w Polsce i w Niemczech.

Mieczysław Józefczyk, *Z dziejów religijnych Pomezanii w XVII wieku*, t. I. *Synteza dziejów*; t. II. *Źródła do dziejów XVII-wiecznej Pomezanii*, Malbork 2012, wyd. Muzeum Zamkowe w Gdańsku, ss. 404

W tomie I, podzielonym na dwie części, autor syntetycznie omówił dzieje religijne w Pomezanii w XVII wieku. W części pierwszej przedstawił rolę biskupów chełmińskich w odnowie katolicyzmu pomezkańskiego, a w części drugiej parafie pomezkańskie w świetle wizytacji i innych dokumentów. Praca zawiera *Zakończenie*, a także aneks, bibliografię, indeksy i streszczenie w języku niemieckim. Tom drugi pracy Józefczyka jest załączony w formie płyty CD do prezentowanej książki.

Tadeusz Garczyński, *Dorpowsy w Prusach Królewskich i Wielkopolsce. Studium genealogiczne*, Toruń 2012, Wydawnictwo Adam Marszałek, ss. 336 + 2 + 4 tab. genealogiczne

Klasyczne studium na temat genealogii żyjących w XVI–XVIII wieku średniozamożnych rodzin szlacheckich, używających nazwiska Dorpowski, utworzonego od miejscowości Dorposz pod Chelmnem. Książka zasadniczo składa się z dwóch części: A. *Linia starsza „z Krowiczyna” (herbu Junosza)*, omawiająca siedem pokoleń tej rodziny oraz B. *Linia młodsza „z Dorposza” (herbu Leliwa)*, omawiająca dziewięć pokoleń młodszej rodziny. Części te poprzedzone są słowem *Od autora*, *Wstępem* oraz wprowadzającymi rozdziałami *Linie rodowe i ich herby* oraz *Najstarsze wzmianki*. Do pracy załączono obszerną *Bibliografię*, tablice genealogiczne oraz indeksy osób i miejscowości.

Jowita Kęcińska-Kaczmarek, *Remusową Stegą*, Złotów 2013, wyd. Instytut Kaszubski w Gdańsku, ss. 270

Zbiór dwudziestu wcześniej publikowanych, aczkolwiek rozsianych po różnych wydawnictwach, artykułów prof. Jowity Kęcińskiej-Kaczmarek. Ich tematyka dotyczy twórczości najwybitniejszych pisarzy kaszubskich i pomorskich, takich jak: Aleksander Majkowski, Hieronim Derdowski, Leon Heyke, Jan Kamowski, Anna Łajming, Lech Bądkowski czy Konrad Kaczmarek.

Jan Perszon, *Skarb w naczyniu glinianym. Ksiądz Zygmunt Trella – proboszcz i pielgrzym z Mechowa*, Gdańsk 2013, Wydawnictwo Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, ss. 123 + 51 nlb

Biografia mechowskiego proboszcza ks. Zygmunta Trelli, składająca się z czterech części: *Z Żelistrzewa w świat, Kapłaństwo – w mocy Chrystusa, Świadectwa* oraz *W kadrze zatrzymane*, będąca bogatym albumem dokumentującym życie duchownego.

Ewa Czerniakowska, *Bernard Zygmunt Miłski jako miłośnik Mickiewicza*, wyd. II poprawione i uzupełnione, Gdańsk–Pruszcz Gdański 2013, Wydawnictwo „Jasne”, ss. 62

Drugie wydanie bogato ilustrowanej książeczki, poświęconej Bernardowi Miłskiemu, składającej się z kilku części. We wstępie autorka podaje okoliczności powstania szkicu oraz dane bibliograficzne – informacje o wcześniejszych publikacjach zawartych w książce tekstów. Następnie zamieszcza wiersz B. Miłskiego napisany z okazji przeniesienia zwłok wieszca na Wawel. W kolejnych częściach znalazły się szkic biograficzny Miłskiego, tekst dotyczący kultu A. Mickiewicza na łamach „Gazety Gdańskiej” oraz krótkie streszczenia po angielsku i niemiecku wraz z wykazem literatury.

ks. Jan Plotke, ks. Rafał Starkowicz, *Biskup Andrzej Śliwiński*, Starzyno 2013, wyd. Hurtownia Książek i Dewocjonaliów „Św. Paweł”, ss. 188

Książka poświęcona pamięci bpa Andrzeja Śliwińskiego, zawiera list abpa Sławoja Leszka Głódzia, przedmowę od autorów, biografię zawartą w trzech rozdziałach: *Rodzina i dzieciństwo, Ku kapłaństwu, Posługa biskupia*. Większą część książki zajmują wspomnienia 38 osób związanych z biskupem, najczęściej duchownych, w tym arcybiskupów, Henryka J. Muszyńskiego, Tadeusza Gocłowskiego i Edmunda Piszcza. Ponadto w pracy zamieszczono przypisy, liczne zdjęcia i *Posłowie*.

Henryk Jursz, *Koleją z Wrzeszcza na Kaszuby*, Gdańsk 2013, Wydawnictwo Oskar, ss. 267 + 5 nlb

Bardzo estetycznie wydana praca, będąca „pierwszą próbą całościowego ujęcia dziejów linii kolejowej Gdańsk Wrzeszcz – Stara Piła, nazywanej koleją kartuską albo linią kokoszkowską (w odniesieniu do odcinka Gdańsk Wrzeszcz – Kokoszki), po której kursował słynny Ekspres Kaszubski”. Praca składa się z pięciu rozdziałów – poprzedzonych *Przedmową* i *Od autora – Kolej w Gdańsku do 1920 r.*,

Kolej we Wrzeszczu do 1920 r., Wrzeszcz-Stara Pila i Kokoszki-Gdynia do 1945 r., Wrzeszcz-Stara Pila i Kokoszki-Gdynia od 1945 r., Kolej metropolitalna. Niezwykłą wartością historyczną posiada rodzaj aneksu Dokumentacja linii A.D. 2009–2012 (s. 175–218), w której zamieszczono liczne zdjęcia, już dziś historyczne, ze względu na budowę kolei metropolitalnej. Ponadto do książki dołączono Wybrane rozkłady jazdy oraz obszerną Bibliografię.

Tadeusz Linkner, *Z literatury Młodokaszubów. Aleksander Majkowski. Studia i szkice*, Pelplin 2013, Bernardinum, ss. 511 + 2 nlb

Zbiór studiów i szkiców o szerokiej problematyce związanej z Kaszubami, dotyczących zagadnień związanych z wsią, rodziną, obyczajowością i historią, odwołujących się do piarstwa Aleksandra Majkowskiego.

Mirosław Kuklik, *Tryptyk helski, cz. I – do roku 1920*, Gdańsk 2010, wyd. Maszoperia Literacka, Stowarzyszenie Przyjaciele Helu, ss. 175

Bogato ilustrowana monografia historyczna miasta Hel, prócz dziejów osady, zawierająca opis domów helskich i ich mieszkańców, dzieje miejscowego kościoła oraz zagadnienia związane z rybołówstwem przybrzeżnym. Praca, opatrzona w bibliografię, kończy się na 1920 roku.

Andrzej Gąsiorowski, *Komenda Obrońców Polski Okręg Pomorze*, Toruń 2012, wyd. Fundacja General Elżbiety Zawackiej, ss. 235 + 3 nlb

Książka opisuje genezę, cele, strukturę i działalność Komendy Obrońców Polski, wojskowej organizacji konspiracyjnej, która utworzyła swoje struktury na Pomorzu Gdańskim jesienią 1939 r. W najtrudniejszym okresie prowadziła działalność informacyjną, następnie wywiadowczą i charytatywną. Wskutek zdrady kuriera organizacja została rozpracowana przez gestapo jesienią 1940 r.

Maria Wilczek, *Ksiądz Janusz Pasierb. Szkic do portretu*, Pelplin 2013, Wydawnictwo Bernardinum, ss. 92

Broszura poświęcona pamięci urodzonego w 1929 roku w Lubawie ks. Janusza Pasierba, wybitnego kapłana, uczonego, profesora dwóch uczelni, członka naukowych gremiów, poety i eseisty. Prócz życiorysu autorka przedstawiła wypowiedzi mniej lub bardziej znanych osób o swoim bohaterze, a także wyjątki z wydażeń upamiętniających postaci i dzieło duchownego.

Leszek Żyliński, *Europa w niemieckiej myśli XIX–XXI wieku*, Toruń 2012, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, ss. 312

Rozprawa na temat miejsca czy idei Europy w niemieckiej myśli od XIX wieku po najnowszą współczesność. Praca składa się z dziesięciu rozdziałów. Pierwszy, *Niemcy – Rzesza – Europa. Próba typologii* wprowadza czytelnika w problematykę książki. Następnie autor chronologicznie omawia temat w kolejnych rozdziałach: *Niemieckie wizje Europy w XIX wieku, Wobec dominacji myśli narodowej, Doświadczenie zmierzchu Europy, Paneuropa i zagrożenia, Pod znakiem swastyki, Poszukiwanie Europy po doświadczeniach nazizmu. Odwołania Europejskie po 1945 roku, Podzielony kontynent 1949–1989, Sceptycyzm i nowe wyzwania. Intelktualiści niemieccy wobec projektu europejskiego po 1989 roku oraz Rozwój poprzez kryzys. Instytucjonalna Europa w XXI wieku*. Na końcu książki zamieszczono również *Posłowie*, bibliografię, indeksy nazwisk oraz streszczenie w języku niemieckim.

Małgorzata Omilanowska, *Nadbałtyckie Zakopane. Połaga w czasach Tyszkiewiczów*, Warszawa-Sopot 2011, wyd. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Muzeum Sopotu, ss. 404

Książka, jak napisano na jej obwolucie, jest „...pierwszą próbą ujęcia krótkiego odcinka dziejów Połagi (lit. Palanga) jako uzdrowiska w czasach, gdy dla polskiego społeczeństwa podzielonego na przez zabory stała się jednym z najważniejszych miejsc spotkań polskiej elity kulturalnej ponad podziałami”. Autorka szuka odpowiedzi na pytanie „czym było to jedno z ostatnich miejsc tworzonych w starym porządku dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów”? Miejsce to było tworzone przez Antoninę i Feliksa Tyszkiewiczów, arystokratów, dla których najważniejsza była wierność dawnym ideałom i Kościołowi katolickiemu, dążenie do odzyskania niepodległości i wyznawanie wartości pozytywistycznych. Książka estetycznie wydana z licznymi ilustracjami może i powinna stanowić natchnienie do stworzenia podobnych prac innych nadbałtyckich kurortów, zwłaszcza z terenu obecnej Rzeczypospolitej.

ks. Leszek Jażdżewski, *Nekropolia Męczenników II wojny światowej. Historia cmentarza na Zaspie*, Gdańsk 2012, Wydawnictwo Rost, ss. 395.

Monografia poświęcona historii cmentarza położonego w gdańskiej dzielnicy Zaspie, a szczególnie nekropolii ofiar II wojny światowej. Praca składa się z dziesięciu rozdziałów: *Cmentarz w latach 1895–1939, Cmentarz na Zaspie w okresie II wojny światowej, Pochowani po 1945 r., Zaspie cmentarzem narodów, Cmentarz Polonii Gdańskiej, Mieszkańcy Kaszub i Kaszubi, Pomniki kapłanów na Zaspie, Wiek i pokrewieństwo pochowanych na Zaspie, Cmentarz na Zaspie w parafii Opatrzności Bożej na Zaspie*.

Aleksandra Paprot, *Stara Kościelnica. Dzieje żuławskiej wsi*, Warszawa 2012, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, ss. 153

Książka o najnowszej historii żuławskiej wsi Stara Kościelnica w pow. malborskim, dotycząca przede wszystkim procesu kształtowania się świadomości, tożsamości i relacji społecznych ludzi przemieszczonych w wyniku wielkich wydarzeń historycznych. Jak napisał w przedmowie Jerzy Wilkin: „Jest to praca o »zapuszczaniu korzeni« w nowym miejscu, które ma jednak długą i ciekawą historię. Nowi mieszkańcy musieli się z tą historią zmierzyć i uporać, dodając do niej swój rozdział”.

Janusz Stachulski, *Jabłowo jakiego nie znacie*, Starogard Gdański 2012, wyd. Drukarnia Mirotki, ss. 189 + 2 nlb

Popularnonaukowa praca o dziejach wsi Jabłowo koło Starogardu Gdańskiego, w znacznej mierze oparta na dostępnej literaturze, ale również, co cenne, wykorzystująca relacje świadków, jak i wiedzę samego autora na temat przeszłości swojej miejscowości. W kolejnych rozdziałach autor pisze o etymologii nazwy wsi, jej losach od pradziejów po współczesność, a nawet przedstawia plany na przyszłość. Dużo miejsca poświęca rodom dzierżącym w przeszłości jabłowskie dobra, Jackowskim czy von Hertzbergom, ale także wydarzeniom z okresu II wojny światowej. Osobne miejsce zajęły rozdziały poświęcone dziejom miejscowej szkoły i parafii, które powstały w oparciu o zachowane kroniki i archiwa.

Małgorzata Sokółowska, *Chylonia Cisowa*, Gdynia 2013, wyd. Oficyna Verbi Causa Małgorzata Sokółowska, ss. 175 + 1 nlb

Popularna historia dwóch dzielnic Gdyni, Chyloni i Cisowej, która przybrała formę rozbudowanego kalendarium od czasów średniowiecznych po współczesność, poprzeplatana licznymi ilustracjami, w tym kopiami dokumentów, map i przede wszystkim fotografiami wydobytymi z rodzinnych archiwów kaszubskich (i nie tylko) mieszkańców tych dzielnic. Wielką zaletą książki jest dołączony indeks nazwisk.

Ludwik Gólski, *Wspomnienia o kilku rodach z Kociewia, Świecie* 2013, nakładem autora, ss. 343

Dzieje spokrewnionych z autorem rodów kociewskich, wywodzących się z Jeżewnicy, Przechowa, Terespoła i Świecia. Wśród nich, oprócz Gólskich, znajdujemy Jagłów, Krawczaków, Wiśniewskich i innych.

Antoni Ciemiński, *Nad Niechwaszczą i Parzenicą. Przeszłość i terażniejszość wsi Huta, Broda, Rudziny i Chłopowy, Brusy* 2012, wyd. Zaborskie Towarzystwo Naukowe, ss. 120

Dzieje sołectwa Huta koło Brus, spisana przez jego sołtysa Antoniego Ciemińskiego. Autor przedstawił historię od najdawniejszych czasów do współczesności, stosunki kościelne, szkolnictwo, geografę, gospodarkę (w tym szczególnie rolną) wsi Huta, Brody, Chłopowy i Rudziny. Oddzielny rozdział został poświęcony rodowi gburskim: Bielińskich, Czapiewskich, Gliszczyńskich, Krygierów, Łangowskich, Mandywelom, Miszewskim, Narlochom, Szczepańskim, Weltrowskim i Werochowskiem. Książka może poszczycić się bardzo bogatym zbiorem starych i nowych ilustracji.

ks. Mirosław Gawron, *Karty z dziejów Gdyni Cisowej*, Gdynia 2013, wyd. Stowarzyszenie Przyjaciół Cisowej, ss. 447

Drugie wydanie, wydatnie poszerzone, ze zmienioną strukturą, aczkolwiek niepoprawione w zadowalającym stopniu, książki poświęconej dziejom Cisowej, jednej z dzielnic Gdyni. Praca poprzedzona przedmowami abpa Sławoja L. Głódzia i Andrzeja Chodubskiego, chronologicznie obejmuje czasy od XIII do XXI wieku i podzielona jest na cztery części. Część pierwsza: *Zmiany własności ziemskiej w Cisowie*, druga: *Dożynki kaszubskie*, trzecia: *Cierpienia i straty ludności w okresie okupacji niemieckiej* oraz czwarta: *Parafie rzymskokatolickie*. Książkę kończy bibliografia. Niewątpliwą zaletą pracy ks. Gawrona są zamieszczone w niej liczne niespotykane fotografie.

Agnieszka Laddach, *Katedra Pelplin XVII wiek. Kulturowy wymiar barokowej liturgii*, Pelplin 2013, Wydawnictwo Bernardinum, ss. 179

Książka stanowi syntetyczne ujęcie wydarzeń związanych z dziejami katedry w XVII wieku. Autorka w kolejnych rozdziałach skupia się na kształcie posoborowej (sobór trydencki) liturgii, architekturze katolickiej świątyni oraz na niematerialnym dziedzictwie kultury, czyli kaznodziejstwie i muzyce. Praca oparta na bogatej literaturze i bazie źródłowej.

ks. Zygmunt Iwicki, *Święta Oliwa z Anagni. Wprowadzenie jej kultu w Oliwie, Pelplin* 2013, Wydawnictwo Bernardinum, ss. 80

Książka przedstawia postać św. Oliwy z Anagni, następnie starania opactwa oliwskiego pod Gdańskiem o zdobycie relikwii św. Oliwy, jak również zwlekanie ze względów politycznych z wprowadzaniem kultu świętej. W apendyksie zamiesz-

czono łaciński tekst Iwo Rowedera, będący relacją z uroczystości wprowadzenia kultu świętej w Oliwie.

Lidia Burzyńska-Wentland, *Szkolnictwo oraz działalność kulturalno-oświatowa w zakresie podtrzymywania tożsamości narodowej, religijnej i językowej mniejszości narodowych i etnicznych w województwie gdańskim (pomorskim) w latach 1989–2007*, Gdańsk 2012, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, ss. 553.

Praca omawia sytuację narodowościową w województwie gdańskim do 1989 roku, następnie regulacje prawne oraz rolę i zadania organów państwa, administracji rządowej w realizacji polityki wobec mniejszości narodowych i etnicznych w okresie transformacji ustrojowej. Następnie przedstawia rozwój organizacyjny związków i stowarzyszeń mniejszościowych w województwie gdańskim, a potem pomorskim. Rozważa również aspekt kościołów i nekropolii jako elementów podtrzymywania tożsamości religijnej i narodowej. W trzech ostatnich rozdziałach pisze o szkolnictwie mniejszości narodowych i etnicznych, działalności oświatowej pomorskich związków i stowarzyszeń kulturalnych tychże mniejszości oraz o ich działalności kulturalnej w latach 1989–2007.

ks. Andrzej Starczewski, *Gotyckie zabytki sakralne na terenie gminy Miłoradz na Żuławach*, Sztum 2009, wyd. ks. Andrzej Starczewski, Urząd Gminy Miłoradz, ss. 158

Bogato ilustrowane opracowanie poświęcone historii i przede wszystkim zabytkom gminy Miłoradz na Żuławach. W sumie autor przedstawia zabytki siedmiu miejscowości: Bystrza, Gnojewa, Kończewic, Mątów Wielkich, Miłoradza, Pogorzały Wsi oraz Starej Kościelnicy.

Gerhard Jeske, *Grafiken und Lyrik. Skizzen aus dem Innenleben*, Hamburg 2013, wyd. Edition Lumen, ss. 152

Książka Gerharda Jeske zawiera jego liryki i utrzymane w czarno-białych kolorach grafiki, przedstawiające portrety, widoki, jak również obrazy abstrakcyjne.

Józef Franciszek Wójcik, *Kaszubskie losy, cz. I. Od zaborów do niepodległości*, Gdynia 2013, nakładem autora, ss. 252

Kaszubskie losy to, jak napisał w recenzji prof. Józef Borzyszkowski, „...początek kolejnej trylogii powieściowej J.F. Wójcika, poświęconej dziejom mieszkańców północnych kresów Rzeczypospolitej. Obejmuje ona schyłek epoki zaborów

– lata I wojny światowej i walki o przyłączenie Kaszub i Pomorza do odrodzonej w 1918 roku Rzeczypospolitej – z kulminacyjnymi wydarzeniami: Zaślubiny Polski z Bałtykiem w 1920 r. i udział Kaszubów w wojnie polsko-bolszewickiej. Prezentując dzieje kilku rodzin kaszubskich, zakorzenionych w okolicach Gdańska i Gdyni, Autor składa hołd i szacunek ludziom, wśród których żyje, a których okrutnie doświadczyła historia, niezrozumiała dla wielu ludzi i z innych regionów Polski”.

Sławomir Magala (Stanisław Starski), *Walka klas w bezklasowej Polsce*, tłum. Jarosław Dąbrowski, Gdańsk 2012, wyd. Europejskie Centrum Solidarności, ss. 382

Jarosław Wąsowicz SDB, *Niezależny ruch młodzieżowy w Gdańsku w latach 1981–1989*, Gdańsk 2012, wyd. Europejskie Centrum Solidarności, ss. 657

***Opozycja demokratyczna w PRL w latach 1976–1981*, pod red. W. Polaka, J. Kufła, P. Ruchlewskiego, Gdańsk 2012, wyd. Europejskie Centrum Solidarności, ss. 617**

Trzy publikacje poświęcone najnowszym dziejom Polski, w tym Pomorzu Gdańskiemu. W ostatniej z nich zamieszczono 29 artykułów podzielonych w następujących grupach tematycznych: *Organizacje opozycyjne, Myśl polityczna opozycji, Władza a opozycja, Opozycja lokalna oraz W okresie pierwszej Solidarności*.

***Encyklopedia Gdańska*, praca zespołowa pod red. B. Śliwińskiego i J. Mykowskiego, Gdańsk 2012, wyd. Fundacja Gdańska, ss. 1171 + 4 nlb**

Imponujące wielkością dzieło ponad dwustu autorów o stolicy Pomorza – Gdańsku. Zawiera trzy rodzaje haseł: przekrojowe (opisujące całościowo konkretny temat w ciągu wieków, np. teatr), problemowe (poświęcone zagadnieniu lub obiektowi) i osobowe. Książka bogato ilustrowana wielobarwnymi zdjęciami lub reprodukcjami starej ikonografii. Obok wersji papierowej funkcjonuje wersja internetowa, która będzie w przyszłości rozrastać się o nowe hasła.

***Pogranicza. Stara Kiszewa*, wybór tekstów i red. M. Krawczyk, Warszawa 2013, wyd. Ośrodek Karta, ss. 309 + 1 nlb**

Jak czytamy na obwolucie książki, jest to praca „pokazująca ciekawą i wielowymiarową historię Polaków i Niemców zamieszkujących tereny narodowościowego i etnokułturowego (kaszubsko-kociewskiego) pogranicza gminy Stara Kiszewa, która w XX wieku była rejonem zmieniającego się panowania niemieckiego i polskiego”. Książka jest efektem prowadzonego od 2000 r. projektu dokumentującego historię wszystkich kilkunastu wsi gminy Stara Kiszewa, w wyniku którego

zebrano 100 relacji dźwiękowych Polaków i Niemców (wywiady biograficzne metodą *oral history*) i ponad 1200 fotografii, kronik, listów, wspomnień, prywatnych dokumentów itp. W książce zgromadzono najważniejsze i najciekawsze z nich.

***Dzieje Rumi od pradziejów do 1945 roku*, pod red. B. Śliwińskiego, [Gdynia] 2012, Wydawnictwo Region, ss. 339 + 5 nlb**

Druga w historii młodego miasta Rumi monografia obejmująca jej dzieje od czasów najdawniejszych po koniec II wojny światowej, autorstwa historyków wywodzących się lub związanych z gdańskim środowiskiem naukowym. Książka składa się z siedmiu rozdziałów, podzielonych na okresy historyczne, poprzedzonych *Wstępem* Błażeja Śliwińskiego, jednocześnie redaktora naukowego pracy. Rozdział *Pradzieje* napisał Henryk Paner, *W czasach średniowiecza* B. Śliwiński, *W okresie nowożytnym (od XVI do początku XIX wieku)* oraz ostatni rozdział *Zabytki i sztuka* jest autorstwa Edmunda Kizika. Kolejny rozdział *W państwie prusko-niemieckim (1806–1919)* napisał Tomasz Rembalski, a Bogusław Breza dwa następne *W okresie międzywojennym* i *W latach okupacji hitlerowskiej*. Praca jest bogato ilustrowana zdjęciami, rycinami i kopiami dokumentów, ponadto posiada liczne zestawienia tabelaryczne oraz zbiorczą *Bibliografię*.

***Wielki Mędromierz (1313–2013). Dziedzictwo przeszłości*, red. M. Sass, Bydgoszcz-Wielki Mędromierz 2013, wyd. Magraf s.c. na zlecenie Gminy Gostycyn, ss. 150 + 2 nlb**

Praca składa się ze *Wstępu*, historii wsi pt. *Wielki Mędromierz i jego mieszkańcy w świetle dokumentów, wspomnień, relacji oraz kronik* Marka Sassa, dziejów lokalnego Kościoła pt. *Parafia p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Wielkim Mędromierzu i jej duszpasterze* pióra ks. Krzysztofa Kocha, wypisów z *Kroniki Parafii Rzymsko Katolickiej o Kościele w Wielkim Mędromierzu, powiat Tuchola. Od lipca 1952 roku* oraz artykułu Henryka Sala *Kariera sportowa Ireny Starzyńskiej-Górskiej*. Pracę otwiera wiersz Barbary Kasicy-Kołomyjskiej *Wielki Mędromierz (tryptyk)*, a zamyka *Zakończenie*.

***Tantum possumus, quantum scimus. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Zdzisławowi Chmielewskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, pod red. R. Gazińskiego i A. Makowskiego, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2012, ss. 459 + 15 nlb**

Księga pamiątkowa dedykowana prof. Zdzisławowi Chmielewskiemu, zawierająca 26 artykułów, podzielonych na cztery działy: *Archiwistyka i historiografia*, *Wokół źródła historycznego*, *Ludzie i ich dzieła*, *Pomorze, Polska, Europa*. Wśród

artykułów warto wspomnieć o *Kaszubi i Kaszuby* w „*Historii Pomorza*” pod redakcją prof. Gerarda Labudy autorstwa Zygmunta Szultki, Martin Wehrmann. Wybitny badacz dziejów Pomorza Małgorzaty Szyller, *Swoi czy obcy? Pionierzy czy szabrownicy? Polacy na Pomorzu Zachodnim po drugiej wojnie światowej* Adama Makowskiego. Artykuły zostały poprzedzone biogramem oraz bibliografią prac prof. Zdzisława Chmielewskiego. Na końcu książki zamieszczono noty o autorach oraz fotografie.

Edukacja kaszubska. Tradycje, aktualność, perspektywy, praca monograficzna pod red. A. Kuik-Kalinowskiej i D. Kalinowskiego, Słupsk-Gdańsk 2012, wyd. Zarząd Główny ZK-P, Akademia Pomorska w Słupsku, ss. 192

Książka jest owocem forum dyskusyjnego zorganizowanego przez Zarząd Główny ZK-P i Akademię Pomorską w Słupsku 27 kwietnia 2012 r. Wystąpienia zamieszczone w książce zostały podzielone na następujące tematy: *Aktualność* z jednym artykułem Adeli Kuik-Kalinowskiej i Daniela Kalinowskiego *Edukacja kaszubska – Między teorią a praktyką, Wokół historii, Teoria i uogólnienia, Pragmatyka i rozwiązania, Logistyka i organizacja*, oraz *Perspektywy*, również z jednym artykułem Cezarego Obracht-Prondzyńskiego *Edukacja kaszubska: w kregu wyzwań i... ograniczeń*. Łącznie w publikacji znalazło się siedemnaście artykułów, z których warto przywołać jeszcze: Wandy Lew-Kiedrowskiej *Jak na Kaszëbach Taczëznë ùczëlë*, Danuty Stanulewicz *Czy młodzież licealna chce się uczyć języka kaszubskiego? Badania pilotażowe*, Jaromira Szroedera *Refleksja nad współczesną kondycją muzyki kaszubskiej w kontekście projektu Muzeum Zachodnio-Kaszubskiego „Festiwal Cassubia Cantat”* czy Urszuli Chomickiej *Uczenie języka kaszubskiego w wielkim mieście*.

Archiwa i społeczeństwo. Pół wieku działalności Archiwum Państwowego w Koszalinie (1953) 1961–2011, materiały pod red. J. Chojeckiej, Koszalin-Pruszcz Gdański 2011, wyd. Archiwum Państwowe w Koszalinie, ss. 459

Obszerna księga pamiątkowa z okazji półwiecza działalności Archiwum Państwowego w Koszalinie, w której zamieszczono osiemnaście artykułów polskich i niemieckich naukowców, podzielanych na trzy części tematyczne: *Historia, Archiwa i ich zasoby* oraz *Archiwum Państwowe w Koszalinie – 50 lat doświadczeń*. Spośród artykułów warto wymienić Kazimierza Kozłowskiego *Próba oceny i zarys dziejów Pomorza Zachodniego w latach 1945–2005* czy Heiko Wartenberga *Archivführer zur Geschichte Pommerns bis 1945 / Przewodnik po archiwach przechowujących źródła do historii Pomorza do 1945 roku*. Artykuły są poprzedzone wystąpieniami (tekstami wprowadzającymi) Andrzeja Biernata, Piotra Jedlińskiego, Joanny Chojeckiej i Mirosława Mikietyńskiego.

Gdańskie Gimnazjum Akademickie, t. V. Źródła i artykuły, pod red. L. Mokrzeckiego i M. Brodnickiego, Gdańsk 2012, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, ss. 225

Kolejny tom serii wydawniczej *Gdańskie Gimnazjum Akademickie* zawiera cztery teksty źródłowe z XVI wieku, dotyczące Gdańska oraz jedenaście artykułów z nowożytnych dziejów tego miasta. Wśród nich można wymienić m.in. Edmunda Kizika *Szkic z życia studentów Gdańskiego Gimnazjum Akademickiego w XVII–XVIII wieku*, Edmunda Kotarskiego *Siedemnastowieczne biografie uczonych gdańskich*, Jerzego Trzoski *Uwarunkowania społeczno-gospodarcze rozwoju kultury gdańskiej w drugiej połowie XVII i XVIII wieku* czy Kazimierza Puchowskiego *Model kształcenia elit w szkolnictwie katolickim i protestanckim w Prusach Królewskich*.

***Literatur im Preussenland von der Ausgehenden Ordenszeit bis ins 20. Jahrhundert*, hrsg. von B. Jähnig, Tagungsberichte der Historischen Kommission für Ost- und Westpreussische Landesforschung, Bd. 27, Osnabrück 2012, wyd. Historische Kommission für Ost- und Westpreussische Landesforschung, Fibre Verlag, ss. 300 + 3 nlb**

Kolejny, dwudziesty siódmy tom Historische Kommission für Ost- und Westpreussische Landesforschung poświęcony literaturze w Prusach od czasów krzyżackich po wiek dwudziesty. Wśród jedenastu artykułów, znalazł się tekst prof. Józefa Borzyszkowskiego o literaturze kaszubskiej – *Die kaschubische Literatur – ihre Anfänge und Entwicklung im 19. und 20. Jahrhundert*.

***Wojna, pamięć, tożsamość. O bitwach i mitach bitewnych*, pod red. J.M. Piskorskiego, Warszawa 2012, wyd. Bellona S.A., ss. 487**

Zbiór siedemnastu artykułów o najważniejszych bitwach europejskich, mitach bitewnych i ich wpływie na losy narodów. Tekst wprowadzający Jana M. Piskorskiego *Wojna, pamięć, tożsamość*. W części pierwszej znajduje się sześć artykułów poświęconych bitwie pod Grunwaldem z 15 lipca 1410 r., w tym pomorskich mediewistów, Romana Czai (*Bitwa pod Grunwaldem i jej wpływ na sytuację polityczną w Europie na początku XV wieku*) i Stefana Kwiatkowskiego (*Pamięć, żaloba, pojednanie. Bitwa pod Grunwaldem jako wstrząs w mentalności jej uczestników i ludności Prus zakonnych*).

Pomorzanie w Wehrmachcie. Materiały z XXI sesji naukowej w Toruniu w dniu 3 listopada 2011 roku, pod red. J. Szilinga, Toruń 2012, Biblioteka Fundacji „Archiwum Pomorskie Armii Krajowej” w Toruniu, t. LXII, wyd.

Fundacja General Elżbiety Zawackiej. Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek, ss. 164 + 2 nlb

Zbiór dziewięciu artykułów, m.in. Jarosława Centeka *Polacy w armiach zaborczych w latach pierwszej wojny światowej*, Jana Szilinga *Pomorzanie w Wehrmachcie*, Sylwii Grochowiny *Pomorzanie – żołnierze Wehrmachtu w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie*, Włodzimierza Jastrzębskiego *Przyczynki do losów Polaków z Pomorza w Wehrmachcie. Starty imienne i okoliczności śmierci* oraz Stanisława Salmonowicza *Zapomniany „Projekt Apelu Radiowego do Polaków Ziemi Pomorskiej” z 1942 roku*. Książka zawiera indeksy osobowy i geograficzny.

***Pomorze – jakie wartości, jaki rozwój?* Red. J. Szomburg, Gdańsk 2012, wyd. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, ss. 149**

W części pierwszej teksty dwunastu wystąpień przedstawicieli świata nauki, polityki i kultury na temat Pomorza, w tym m.in. Jana Szomburga *Na jakich wartościach oprzeć rozwój Pomorza?*, Cezarego Obracht-Prondzyńskiego *Jak budować wspólnotę regionalną Pomorzan?*, Mirosława Baki *Aktora myśli o wartościach* czy Janusza Lewandowskiego *Przekuć polską zaradność w innowacyjność*. Część druga zawiera wypowiedzi z debaty, zaś trzecia *Informacje o Pomorskim Kongresie Obywatelskim*.

***Jan Ernest Benno pomorski romantyk*, pod red. A. Chłudzińskiego, Pruszcz Gdański-Karlıno 2012, Wydawnictwo „Jasne”, ss. 254 + 2 nlb**

Dwujęzyczna, polsko-niemiecka publikacja poświęcona pomorskiemu pisarzowi i poecie Janowi Ernestowi Benno. Zawiera cztery artykuły: Andrzeja Chłudzińskiego *Nasi Pomorzanie znani i nieznani*, Henryka Romanika *Jan Ernest Benno – pomorski kronikarz, pisarz, poeta*, Hansa-Petera Halmela *Bogusław X... Benna – tło historyczne* i Andrzeja Lama *Jan Ernest Benno, poeta Pomorza*. Ponadto w tomie zamieszczono dwa utwory poety: *Róg strażniczy z Koszalina* w przekładzie Barbary Sztark i *Wiersze pomorskie* w tłumaczeniu Andrzeja Lama.

***Kim jesteś, regionalisto? Sylwetki, opinie, diagnozy*, pod red. D. Kasprzyka, Łódź 2012, wyd. Uniwersytet Łódzki. Interdyscyplinarny Zespół Badania Wsi, ss. 272**

Na tom składa się trzydzieści sześć artykułów, podzielonych na trzy części: *W stronę diagnoz*, *W stronę autobiografii* i *W stronę dobrych praktyk*. W części pierwszej znalazły się dwie wypowiedzi przedstawicieli Instytutu Kaszubskiego:

Józefa Borzyszkowskiego *Z doświadczeń kaszubsko-pomorskiego regionalisty* oraz Cezarego Obracht-Prondzińskiego *Regionalizm kaszubsko-pomorski – perspektywa osobista i refleksja nieco ogólniejsza*.

***Miejsca święte, miejsca przekłete. Polskie doświadczenia przestrzeni*, praca zbiorowa pod red. W. Pawluczuka, S. Zagórskiego, wstęp J. Tazbir, Seria Głogowska, Łomża 2012, Oficyna Wydawnicza „Stopka”, ss. 438 + 2 nlb**

Zbiór dwudziestu czterech artykułów, poprzedzonych wstępem prof. Janusza Tazbira, podzielonych na dwie grupy tematyczne: 1. Obrazy i 2. Reminiscencje. Wśród nich można wyróżnić: Andrzeja Saksona *Zmagania ze wschodniopruskim dziedzictwem na Warmii i Mazurach*, Józefa Borzyszkowskiego *Miejsca święte i przekłete w pomorsko-polskiej przestrzeni* czy Ludwika Kostro *Losy wojenne jednej z wielu rodzin. Verdun, Stutthof, Matzkau, Auschwitz, Katyń, Buchenwald, Dachau*.

***Zginęli za wiarę. Kandydaci na ołtarze II procesu beatyfikacyjnego 2 grupy polskich męczenników II wojny światowej*, pod red. ks. W. Mazurowskiego, ks. W. Węckowskiego, Pelplin 2011, Wydawnictwo Bernardinum, ss. 302 + 10 nlb**

Z różnych przyczyn w 1999 r. nie udało się beatyfikować 17 męczenników z diecezji pelplińskiej (chełmińskiej). Z czasem okazało się również, iż inne diecezje i wiele wspólnot zakonnych mają kandydatów na ołtarze, którzy nie zostali uwzględnieni w pierwszym procesie. W 2001 roku Konferencja Episkopatu Polski wyraziła zgodę, aby wszystkie te osoby dołączyć do drugiego procesu. Sylwetki owych kandydatów przedstawia omawiana publikacja, wśród nich m.in. Jana Hamerskiego (1880–1939), Anastazego Kręckiego (1888–1939), Bernarda Łosińskiego (1865–1940) czy Edmunda Roszczyniańskiego (1888–1939).

***Franciszek Fenikowski. Kaszuby na nowo opisane*, monografia zbiorowa pod red. D. Kalinowskiego, Słupsk–Gdańsk 2012, wyd. Akademia Pomorska w Słupsku, Instytut Kaszubski w Gdańsku, ss. 256**

Zbiór materiałów pokonferencyjnych zawierający jedenaście artykułów, w tym m.in. Józefa Borzyszkowskiego *Między Poznaniem a Warszawą. Droga kaszubska Franciszka Fenikowskiego*, Tadeusza Linknera *Mitologia i demonologia w „Pigulkach ze Starej Apteki”*, Artura Pruszyńskiego *Franciszek Fenikowski o folklorze ludzi morza*, Daniela Kalinowskiego *Historia i zabawa na pomorskim brzegu. O dramaturgii Franciszka Fenikowskiego*, Jerzego Tredera *Kaszubszczyzna w twórczości Franciszka Fenikowskiego*, Urszuli Kęsikowej *Nazwy statków*

i okrętów w powieściach historycznych Franciszka Fenikowskiego. Artykuły poprzedzone Słowem wstępnym redaktora tomu.

***Językowy, literacki i kulturowy obraz Pomorza*, red. M. Klinkosz, Z. Lica, Gdańsk 2013, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Instytut Kaszubski, ss. 313**

Tom będący pokłosiem konferencji zorganizowanej przez Zakład Historii Języka Polskiego, Dialektologii i Onomastyki wraz z Instytutem Kaszubskim w Gdańsku w dn. 22–23 września 2011 r. W książce znalazły się 24 artykuły podzielone na sześć grup tematycznych: 1. *Językowy obraz Pomorza. Problematyka kaszubska*, 2. *Językowy obraz Pomorza. Onomastyka*, 3. *Językowy obraz Pomorza. Inne*, 4. *Literacki obraz Pomorza*, 5. *Kulturowy obraz Pomorza* oraz 6. *Varia*.

***Od polonizacji do europeizacji Pomorza Zachodniego. Prace ofiarowane prof. Kazimierzowi Kozłowskiemu w okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin*, pod red. M. Machalek, J. Macholaka, E. Włodarczyka, Warszawa–Szczecin 2012, wyd. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Uniwersytet Szczeciński, Archiwum Państwowe w Szczecinie, Wydawnictwo Kadruk, ss. 624**

Zbiór czterdziestu artykułów i innych tekstów dedykowanych wybitnemu znawcy historii Pomorza Zachodniego prof. Kazimierzowi Kozłowskiemu. Książka podzielona na trzy zbiory tematyczne: 1. *Kazimierz Kozłowski – historyk i archiwista*, 2. *Konteksty polonizacji*, 3. *Konteksty europeizacji*.

***Wieś w przestrzeni integracji. Materiały z I Sympozjum Wsi Pomorskiej*, red. C. Obracht-Prondzyński, K. Wirkus, Wieżycy 2011, Kaszubski Uniwersytet Ludowy we Wieżycy, Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Pomorskiego, Kancelaria Sejmiku Województwa Pomorskiego, ss. 184**

Publikacja prezentująca materiały z I Sympozjum Wsi Pomorskiej, które odbyło się 17 maja 2011 r. we Wieżycy. Zdecydowana większość referatów oraz głosów w dyskusji dotyczyła zmian, które zachodzą na wsi pomorskiej od wielu dziesięcioleci. Ponieważ wieś pomorska przeszła w swej najnowszej historii kilka transformacji, w programie znalazły się wystąpienia historyków, socjologów i etnografów. Referat prof. Józefa Borzyszkowskiego nawiązuje do tradycji współpracy społecznej i gospodarczej w XIX i XX w., które były źródłem sukcesu wsi pomorskiej. Dr Wojciech Knieć zwraca uwagę na zjawiska, które wpłynęły i nadal mają istotny wpływ na zmianę oblicza pomorskiej wsi, do których zaliczył deagraryzację i urbanizację, zmiany technologiczne i klimatyczne oraz problemy

edukacji. Referat prof. Andrzeja Baranowskiego nawiązywał m.in. do zaburzenia ładów urbanistycznych i chaosu estetycznego w architekturze wsi pomorskiej, będących efektem lekceważenia lokalnych tradycji budownictwa. W debacie wzięli udział m.in. dr Tadeusz Sadkowski, dr Ryszard Kamiński, Marek Byczkowski i dr Tomasz Maliszewski. W publikacji zamieszczono również tekst prof. Cezarego Obracht-Prondzyńskiego (*Różnorodność kulturowa wsi pomorskiej*), który nie był prezentowany podczas sympozjum.

Policja gdańska na przestrzeni wieków. Wybrane zagadnienia, praca zbiorowa pod red. A. Gąsiorowskiego, Gdańsk 2012, Wydawnictwo Gdańskie, ss. 238

Zbiór jedenastu artykułów, będących pokłosiem konferencji popularnonaukowej, zorganizowanej z okazji nadania sztandaru Komendzie Miejskiej Policji w Gdańsku w lipcu 2012 r. Wśród artykułów można wymienić: Andrzeja Januszajtisa *Z dziejów policji w dawnym Gdańsku*, Bogusława Głodowskiego *Powstanie Policji Polskiej (1919) i jej duszpasterskiej struktury*, Piotra Semkowskiego *Gdańska policja w dwudziestoleciu międzywojennym*, Andrzeja Gąsiorowskiego *Niemiecka policja w Gdańsku w okresie II wojny światowej (struktury – zadania – działalność)*.

Nadodrzańskie spotkania z historią. Polsko-Niemiecka Konferencja Naukowa, Czelin, gm. Mieszkowice, 2 marca 2013 r., materiały pod red. A. Chludzińskiego / Treffen mit der Geschichte an der Oder. Deutsch-Polnische Wissenschaftliche Konferenz, Czelin (Zellin), Gem. Mieszkowice (Bärwalde Nm.), Materialien unter der Red. von A. Chludziński, Mieszkowice–Pruszcz Gdański 2013, Wydawnictwo Jasne, ss. 126

Zbiór pięciu artykułów, poprzedzonych *Wprowadzeniem*, z zakresu archeologii, językoznawstwa i historii, m.in. Bartłomieja Rogalskiego *Badania cmentarzyska w Czelinie, gm. Mieszkowice, pow. gryfiński, stan. 23. Zarys problematyki Grupy Lubuskiej*, Andrzeja Chludzińskiego *Nazwy miejscowe Gminy Mieszkowice*, Gerda-Ulricha Herrmanna *Die 1. Polnische Armee an der Oder 1945. Handlungen und Erinnerungen aus Deutscher Sicht / 1. Armia Wojska Polskiego nad Odrą w 1945 roku. Działania i wspomnienia z niemieckiego punktu widzenia*.

Pomorzanie znani i nieznani..., [cz.] 1, praca zbiorowa, Pruszcz Gdański 2011, Wydawnictwo Jasne, ss. 128

Wedle zamysłu wydawcy pierwsza książka z serii ma przedstawiać „sylwetki Pomorzan, którzy zapisali się w historii swojego regionu, kraju, Europy, a nawet świata, choć dzisiaj nie o wszystkich z nich pamiętamy. Postacie te miały rozmaite pochodzenie narodowe i społeczne, wykonywały różne zawody, piastowały

przeróżne funkcje, działały w innych epokach historycznych”. W prezentowanym tomiku zamieszczono biogramy carycy Katarzyny II Wielkiej, ks. Antoniego I.M. Kowalkowskiego, Gottlieba Maaßa, Paula Nipkowa i Rudolfa Virchowa.

***Budowa wspólnot lokalnych – jakich kompetencji potrzebuje, a jakich uczy?*, red. nauk. M. Skrzypek, Gdańsk 2012, wyd. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, ss. 50**

Zbiór sześciu artykułów na temat wspólnot lokalnych, w tym m.in. Marcina Skrzypka *Łagodność. Czego uczy kultura?*, Ewy Kipy *Wspólna kreacja przestrzeni – czy to potrzebne, czy to możliwe?*, czy Jerzego Józwiaka *Wpływ Poczty Polskiej na społeczności lokalne*.

Trzymajmy się morza! Kołobrzeski Skansen Morski. X Konferencja Polskiego Muzealnictwa Morskiego i Rzecznego, Kołobrzeg, 12–15 maja 2010 roku, materiały pokonferencyjne pod red. M. Markiewicz i P. Pawłowskiego, Kołobrzeg 2012, wyd. Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu, ss. 312

Zbiór dwudziestu siedmiu artykułów pokonferencyjnych, poprzedzony *Przedmową* i uzupełniony protokołem komisji wnioskowej oraz zdjęciami z konferencji. Artykuły poruszają tematykę morską widzianą z perspektywy różnych dyscyplin naukowych, jak m.in. historia, językoznawstwo, falerystyka, muzealnictwo, architektura itp.

Od Żerania do Świnoujścia. Droga życiowa i aktywność społeczna Lechosława Goździka (1931–2008), praca zbiorowa pod red. K. Kozłowskiego, Szczecin–Świnoujście 2011, ss. 132 + 27 nlb

Zbiór 21 artykułów biograficznych i wspomnieniowych oraz zbiór fotografii dotyczących Lechosława Goździka, lidera robotników żerańskich z 1956 r., działacza politycznego i społecznego.

30 lat Muzeum Miasta Gdyni 1983–2013, red. M. Markowska, D. Plaza-Opacka, Gdynia 2013, wyd. Muzeum Miasta Gdyni, ss. 168

Katalog wybranych zbiorów Muzeum Miasta Gdyni wydany z okazji jubileuszu tej placówki, ze słowem wstępnym przewodniczącego rady muzeum Tadeusza Stegniera oraz historią muzeum autorstwa dyrektor Dagmary Plaza-Opackiej. Na kolejnych kartach znalazły się omówienia zbiorów i działalności poszczególnych działów muzeum, na końcu zaś zaprezentowano wydawnictwa muzeum oraz listę ofiarodawców.

***Dwadzieścia lat minęło...*, zebrał i opracował dla spływowej braci M. Fryda, Człuchów–Przechlewo 2011, wyd. Człuchowski Oddział Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, ss. 52 + 39 nlb**

Zbiór tekstów i zdjęć w formie kroniki, dotyczących spływów kajakowych po rzece Brdzie z okazji dwudziestolecia pierwszego spływu.

Von Wittke(n). Zur Geschichte unserer Familie von 1240 bis 2013, zusammengetragen aus alten Drucken und aus dem Internet von Monika von Wittke und Witigo von Wittke, [Berlin 2013], nakładem autorów, ss. 135

Publikacja rodziny pochodzenia kaszubskiego, zbierająca wszelkie informacje (głównie heraldyczne i genealogiczne) o von Wittke z druków, jak i ze stron internetowych, zarówno niemiecko-, jak i polskojęzycznych. Te ostatnie tłumaczone za pomocą translatora Google, co może budzić pewne obawy co do ich poprawności. Najwartościowszą część stanowi genealogia kilku linii rodu von Wittke, głównie jednak z terenu Niemiec. O polskich, obecnie żyjących, członkach rodu zamieszczono szczątkowe informacje, choć miłym zaskoczeniem są fotografie i krótkie opisy przedstawiające współczesny obraz dawnych siedzib rodowych Witków.

Lucja Wydrowska-Biedunkiewicz. Pół wieku pracy i służby dla Tczewa, praca zbiorowa pod red. J. Kulasa i K. Ickiewicza, [Tczew–Pelplin] 2012, wyd. Kociński Kantor Edytorski, Wydawnictwo Bernardinum, ss. 190 + 2 nlb

Książka biograficzna poświęcona tczewskiej lekarce o kaszubskim rodowodzie dr Lucji Wydrowskiej-Biedunkiewicz, na którą składają się *Zarys biografii* kilku autorów, w tym autorefleksje bohaterki oraz blisko trzydzieści *Wspomnień i refleksji*.

Tczew miastem kolejarzy. 160 lat kolei w Tczewie (1852–2012), red. K. Ickiewicz i L. Muszczyński, Pelplin 2012, Wydawnictwo Bernardinum, ss. 208

Książka wydana z okazji 160-lecia kolei w Tczewie, opisująca dzieje stacji tczewskiej i związanej z nią stacji w Zajączkowie Tczewskim od momentu jej budowy i funkcjonowania w okresie zaboru pruskiego, poprzez okres międzywojenny i lata II wojny światowej, a skończywszy na okresie powojennym, kiedy Tczew otrzymał nieformalne miano „miasta kolejarzy”.

Basilica of St. Stanislaus Kostka Catholic Church Winona, Minnesota, b.m. i r.w., ss. 84

Książka albumowa, przedstawiająca dzieje parafii i kościoła, czyli jego wygląd

zewnątrzny, wyposażenie oraz życie parafii p.w. św. Stanisława Kostki w Winonie w Stanie Minnesota w Ameryce Północnej. Książka obrazuje duże zaangażowanie w życie duchowne parafian – potomków Kaszubów, przybyłych tu w końcu XIX wieku.

Franciszek Rawita-Gawroński, *Wobec nowego świata*, oprac., przedmowa i przypisy E. Koko, Gdańsk 2012, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, ss. 257

Publikacja zawiera dwie prace Franciszka Rawity-Gawrońskiego, jednego z najbardziej znanych polskich pisarzy, publicystów oraz historyków-amatorów, koncentrujących się na dziejach Rusi-Ukrainy. *Listy współczesne o różnych sprawach i ludziach. Literatura – społeczeństwo – polityka – publicystyka od roku 1919* oraz *Współczesne szkice obyczajowe*, to według współczesnego ich wydawcy prace, które stanowią pewnego rodzaju merytoryczną całość, pozwalającą odtworzyć poglądy pisarza na różne aspekty polskiej rzeczywistości z lat 1919–1926.

***Mistrz Jan z Kwidzyna (1343–1417), Siedmiolinie Doroty z Mątów (1347–1394)*, z krytycznego wydania: Dr. Franciszka Hiplera *Analecta Bollandiana*, Bruksela 2–4 (1883–1885) ZGAE Braniewo (1878) 148–183 przełożył Bp J. Wojtkowski, Olsztyn 2012, wyd. Arcybiskup Metropolita Warmiński, ss. 215**

***Księga o Świętach mistrza Jana z Kwidzyna, objawienia błogosławionej Doroty z Mątów*, z krytycznego wydania Dr. Anneliese Birch-Hirschfeld Triller, przy współpracy Ernesta Borcherta, po przygotowaniach Jana Westphala, przełożył bp J. Wojtkowski, Olsztyn 2013, wyd. Arcybiskup Metropolita Warmiński, ss. 247**

Jan z Kwidzyna, *Żywot Doroty z Mątów*, z krytycznego wydania: Hans Wetphal, Annelise Birch-Hirschfeld-Triller, Bhlau Verlag KLN Graz 1964, przełożył bp J. Wojtkowski, Lublin [2011], Wydawnictwo KUL, ss. 427

Krytyczne wydanie tłumaczeń z języków łacińskiego i gómoniemieckiego dzieł poświęconych pomorskiej mistyczce błogosławionej Dorocie z Mątów, dokonane przez wybitnego znawcę języka łacińskiego biskupa seniora Juliana Wojtkowskiego. *Księga o Świętach mistrza Jana* ukazuje duchowość, a zwłaszcza ćwiczenia oraz pobożne przeżycia Doroty z Mątów. Trzecia publikacja jest klasycznym żywotem błogosławionej Doroty z Mątów, napisanym przez Jana z Kwidzyna (1343–1417), uczonego z uniwersytetu w Pradze, który w 1387 r. wrócił do rodzinnego miasta, wstąpił do zakonu niemieckiego i został dziekanem kapituły katedralnej pomezkańskiej.

Dzieje malborskiej rezydencji Towarzystwa Jezusowego 1647–1744. Z rękopisu H 11 Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie przełożył bp J. Wojtkowski, Olsztyn 2013, wyd. Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych UWM, ss. 289 + 2 nlb

Przełożona z języka łacińskiego i wydana w formie naukowej kronika domu Towarzystwa Jezusowego w Malborku, przez doświadczonego wydawcę łacińskich tekstów źródłowych ks. bpa prof. Juliana Wojtkowskiego. Praca ta wprowadza w obieg naukowy mało znaną i niedostępną szerszemu odbiorcy kronikę jezuitów z Malborka.

Dokumenty Oksywia, Obluża i Pogórza 1212–1771, wydał T. Rembalski przy współudziale J. Szerle, tłum. tekstów łacińskich A. Pająkowska, Gdynia 2012, Studia i Materiały Muzeum Miasta Gdyni. Seria: I. Wydawnictwa Źródłowe, nr 2, wyd. Muzeum Miasta Gdyni, ss. XVIII + 79

Zbiór pięćdziesięciu jeden dokumentów dotyczących trzech współczesnych dzielnic miasta Gdyni, a dawniej samodzielnych wsi, do rozbiorów będących w posiadaniu klasztoru norbertanek w Żukowie, wystawionych pomiędzy 1212 a 1771 rokiem. Zachowane dokumenty zostały wydane w języku oryginału (polskim, łacińskim i niemieckim) i ich tłumaczeniu na język polski w przypadku tych dwóch ostatnich. Część dokumentów średniowiecznych została wydana w formie regestrów (streszczeń), ze względu na ich wcześniejsze wydania i ogólnikową treść. Dokumenty do druku przygotował Tomasz Rembalski (autor *Wstępu* i tłumaczenia niemieckiego) we współpracy z Jędrzejem Szerle. Tłumaczenia tekstów łacińskich podjęła się Anna Pająkowska. Książka została wydana z okazji 800-lecia pierwszej pisanej wzmianki o Oksywiu, bezpośrednio związanej z fundacją klasztoru norbertanek w Żukowie.

Bernard Zygmunt Milski, Z kroniki rodziny Milskich, oprac. Z. Eichstaedt-Jabłońska, W 150-lecie Powstania Styczniowego, Pruszcz Gdański 2013, Wydawnictwo „Jasne”, ss. 42 + 2 nlb

Wydana z rękopisu kronika rodziny Milskich, spisana przez wydawcę „Gazety Gdańskiej” Bernarda Milskiego, podana do druku i poprzedzona *Wprowadzeniem* przez Zofię Eichstaedt-Jabłońską. Broszura wzbogacona rodzinnymi fotografiami oraz kopią rękopisu kroniki.

Hieronim Rybicki, *Utracona młodość. Wspomnienia i refleksje z okresu wojny i okupacji 1939–1945*, wyd. IV rozszerzone, wstęp i zakończenie W. Stępiński, Słupsk 2013, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, ss. 149 + LIX + 4 nlb

Czwarte wydanie poczytnych wspomnień słupskiego historyka prof. Hieronima Rybickiego, ze wstępem i obszernym zakończeniem (również w tłumaczeniu na język niemiecki) pióra prof. Włodzimierza Stępińskiego. Ponadto w książce znalazła się *Bibliografia wybranych opracowań i wspomnień poświęconych robotnikom przymusowym w Trzeciej Rzeszy*, którą zestawil Wojciech Skóra.

Przesiedlona młodość. Wspomnienia mieszkańców gminy Główny, red. P. Żmuda, Główny 2013, wyd. Gminny Ośrodek Kultury w Głównych, ss. 158

W książce zamieszczono dziewiętnaście wspomnień mieszkańców Głównych – pionierów polskiego osadnictwa na ziemi pomorskiej. Wspomnienia poprzedzone są *Wstępem* Tomasza Niklasa oraz przedwojenną historią Głównych w tłumaczeniu Pawła Żmudy. Całość bogato ilustrowana zdjęciami z rodzinnych archiwów.

***Legendy i powiastki z borowiackiej kastki*, spisała M. Ollick, zilustrowała M. Obuchowska, Tuchola 2012, wyd. Meander Dorota Szpajda, ss. 114 + 4 nlb**

Zbiór legend, opowiadań i „ciekawostek”, poprzedzonych wprowadzeniem na temat Borów Tucholskich, jako krainy geograficzno-historycznej i etnograficznej, mogących stanowić doskonałą lekturę dla młodzieży szkolnej. Ponadto zamieszczono informacje o autorkach i obszerną jak na tego typu wydawnictwo bibliografię.

Leon Denc, *Redzkie wspomnienia*, całość opracował i do druku przygotował B. Breza, Reda 2013, wyd. Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział w Redzie, ss. 108

Urodzony w latach 20. XX w. Leon Denc w czasie II wojny światowej, jak wielu jemu podobnych Polaków z Pomorza, został zmuszony do służby w Wehrmachcie, której poświęcił większą część książki. Autor opisuje również, częściowo mityczne, dzieje rodu Denców oraz swoje dzieciństwo. W książeczce znalazły się również wierszowane utwory autora oraz legenda o powstaniu kościoła w Redzie. Całość poprzedzona jest *Wstępem* Bogusława Brezy.

Leon Bieszke, *Moje życie we wspomnieniach*, Gdańsk 2011, wyd. Edmund Zieliński, ss. 153

Wspomnienia pochodzące z Łęczyc koło Gdyni kaszubskiego malarza Leona Bieszke, m.in. ucznia Stanisława Rolicza. W tekście zamieszczono zdjęcia z rodzinnego archiwum autora. We wspomnieniach znajduje się wiele odwołań do wiary katolickiej.

***Cierpliwe trwanie znakiem miłości. Homilie i orędzia Arcybiskupa Henryka Józefa Muszyńskiego Prymasa Polski 19 grudnia 2009 – 8 maja 2010 roku*, pod red. ks. M. Jasińskiego, Gniezno 2013, Oficyna Wydawnicza edytor.org, ss. 456**

Abp Henryk J. Muszyński, *Jeden jest nasz Pan i Mistrz. Rekolekcje dla alumnów*, Pelplin 2013, Wydawnictwo Bernardinum, ss. 227

Dwa tomy homilii, orędzi oraz rekolekcji wygłoszonych przez ks. abpa Henryka J. Muszyńskiego, „Prymasa z Kaszub”. Pierwsza z książek pod redakcją ks. dr. Mirosława Jasińskiego została wydana z okazji 80. rocznicy urodzin Prymasa.

„Biuletyn Fundacji General Elżbiety Zawackiej”, 2011, nr 1–2/60–61, wyd. Fundacja General Elżbiety Zawackiej. Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek, ss. 107 + 3 nlb

Czasopismo historyczne podzielone na następujące działy tematyczne: *Przyczynki historyczne, Źródła, Edukacja historyczna, Nowości wydawnicze, Odeszli od nas, Kronika, Sprawozdania i komunikaty* oraz *Podziękowania*. Teksty w głównej swej treści poświęcone są II wojnie światowej, a szczególnie gen. Elżbiecie Zawackiej. Pozostałe dotyczą inicjatyw Fundacji i wspomnień o kombatantach.

„Biuletin Radzëznë Kaszëbsczëgò Jãzëka / Biuletyn Rady Języka Kaszubskiego”, 2012, wyd. Kaszubi.pl, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, ss. 349

Biuletyn zawiera wstęp prof. Edwarda Brezy, uchwały Rady Języka Kaszubskiego, *Referatë kaszëbskòjãzëkòwé sparłaczoné z prowadnym tematã, Referatë kaszëb-skòjãzëkòwé nie sparłaczoné z prowadnym tematã, Referaty polskojęzyczne związane z tematem przewodnim, Referaty polskojęzyczne niezwiązane z tematem przewodnim*. Wśród 17 artykułów można wymienić m.in. Adeli Kuik-Kalinowskiej *Relacje międzyreligijne w prozie wspomnieniowej Anny Łajming*, Jadwigi Zieniukowej *Kazania w języku kaszubskim i ich rola w budowaniu prestiżu Kaszubszczyzny*, Edwarda Brezy *Pochodzenie niektórych przysłów polskich i kaszubskich*.

„Studia Pelplińskie”. Rocznik Diecezji Pelplińskiej, t. XLV, 2012, Wydawnictwo Bernardinum, ss. 288

Kolejny rocznik „Studia Pelplińskie” podzielony jest na *Rozprawy i przyczynki*, w którym zamieszczono piętnaście artykułów oraz *Pelplinensia*, obejmujące m.in. teksty poświęcone inauguracji roku akademickiego 2011/12 w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie, czy sympozjum naukowemu z okazji 10. rocznicy utworzenia Wydziału Teologicznego na UMK w Toruniu. Spośród tekstów zamieszczonych w części pierwszej uwagę zwracają teksty historyczne Piotra Kitowskiego *Zapisy wyprawne w działach spadkowych ludności klucza pelplińskiego z I poł. XVIII w. Z problematyki praktycznego stosowania przepisów prawa chełmińskiego w zakresie dziedziczenia* i Adama Węsierskiego *Wykaz rzymsko-katolickich beneficjów parafialnych województwa pomorskiego z 1925 roku*.

„Folia Toruniensia”, [t.] 12, 2012, wyd. Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska w Toruniu, ss. 160

Redagowany przez prof. Janusza Tandeckiego rocznik podzielony jest na *Artykuły, Źródła i materiały, Komunikaty, Recenzje i Kronikę*, łącznie zamieszczono w nim szesnaście tekstów. Spośród artykułów można wymienić m.in.: *Średniowieczne rękopisy ze zbiorów toruńskich bibliotek i archiwów Janusza Tandeckiego, Z badań nad księgozbiorem prywatnym toruńskiego burmistrza Jana Gotfryda Rösnera*.

„Okolice Ostródy”, 2013, [t. 5], wyd. Burmistrz Miasta Ostróda, Oficyna Wydawnicza „Retman”, ss. 190 + 2 nlb

Kolejny, piąty tom ostródzkiego czasopisma, w którym opublikowano trzynaście artykułów, m.in.: *Miłomłyn. O potrzebie przywracania miejscowości Wisława Skrobota, Plebiscyt 11 lipca 1920 roku w powiecie ostródzkim Jana Chłosty, Ostróda w lipcu 1945 roku w relacji pierwszego burmistrza Stefana Ucińskiego, czy Księgozbiory poniemieckie w powiecie morąskim w latach 1945–1947. Sprawozdania z archiwum Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu Grzegorza Szturo*.

„Jahrbuch Polen”, 2012, Bd. 23. Regionen, wyd. Deutsches Polen-Institut, ss. 185 + 3 nlb

Rocznik kulturalny poświęcony polsko-niemieckiej tematyce, w którym znalazły się eseje i omówienia, reportaże, literatura oraz informacje o autorach. Zwracają uwagę teksty Jacka Schmidta *Die West- und Nordgebiete Polens. Geschichte – Menschen – Kulturelle Landschaft*, Krzysztofa Karwata *Der Marsch der schlesischen Autonomisten*, Petera Oliviera Loewa i Roberta Traby *Die Identität des Ortes. Polnische Ehrfarungen mit der Region. Gespräch*.

„Kronika Szczecina”, 2011 (2012), nr XXX, Wydawnictwo „Dokument”, Oficyna Archiwum Państwowego w Szczecinie przy współpracy z Wydawnictwem i Drukarnią Kadruk, ss. 377 + 2 nlb

Jubileuszowy trzydziesty rocznik finansowany przez Urząd Miejski w Szczecinie ze słowem wstępnym przewodniczącego Rady Miasta Szczecin Jana Stopyry (*Narodziny „Kronika Szczecina”*) oraz Sylwii Wesolowskiej (*Jubileuszowe wydanie „Kroniki Szczecina”*). Tom zawiera trzydzieści artykułów podzielonych na następujące działy: *Działalność władz miejskich, Z dziejów Szczecina, Ludzie Szczecina i Szczecin 2011*.

***Paradisus Mariae. Kultura artystyczna kaszubskiego Raju Marii w Kartuzach / Die künstlerische Kultur des kaschubischen Marienparadieses von Karthaus*, zdjęcia L. Żurek, tekst K.M. Kowalski, Kartuzy – Rumia 2012, wyd. Oficyna Cassubia Felix-Rumina, ss. 174 + 2 nlb**

Dwujęzyczny, polsko-niemiecki album pięknych zdjęć Leszka Żurka z tekstem prof. Krzysztofa Macieja Kowalskiego o jednym z najpiękniejszych kościołów i jego otoczeniu na Kaszubach – Raju Marii, dawnym kościele klasztornym kartuzów w dzisiejszych Kartuzach.

***Losy różne, miejsce wspólne. W krainie wielu: kultur, języków i... smaków*, red. C. Obracht-Prondzyński, Gdańsk–Bytów 2012, wyd. Instytut Kaszubski w Gdańsku, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział w Bytowie, ss. 224**

Estetyczny album dotyczący dziejów i kultury Ziemi Bytowskiej, podzielny na trzy części, z tekstem wprowadzającym Cezarego Obracht-Prondzyńskiego *Nieco wprowadzenia, czyli o wielokulturowości po bytowsku*. W części I: *Różnorodność losów – wspólnota miejsc*, znalazły się teksty C. Obracht-Prondzyńskiego o Kaszubach, Macieja Hejgera o Niemcach, Witolda Cyby o Ukraińcach i Miłoslawy Borzyszkowskiej-Szewczyk o Żydach. Część II, zatytułowana *Wielokulturowość w garnku, czyli różne kultury, różne smaki*, zawiera jedenaście artykułów Witolda Wantoch Rekowskiego i Sylwestra Pięty. W ostatniej III części: *Bytów wielu kultur, kuchni, smaków* zamieszczono fotografie, których autorem jest głównie Kazimierz Rolbiecki.

***Pomorskie cmentarze. Fotografie Anny i Krzysztofa Jakubowskich*, Gdańsk 2012, Wydawnictwo Maszoperia Literacka Sp. z o.o., Nadbałtyckie Centrum Kultury w Gdańsku, Wydawnictwo „Oskar” Sp. z o.o., ss. 169**

Album pięknych artystycznych fotografii pomorskich cmentarzy, autorstwa Anny i Krzysztofa Jakubowskich, z tekstami (w języku polskim i angielskim) Magdaleny

Gajewskiej *Nastrojone światłem rozmowy z coemeterium*, Adama Mazura *Fotografia mortualna Anny i Krzysztofa Jakubowskich*. Album zawiera fotografie z cmentarzy Gdańska, Gdyni, Pelplina, Kartuz, Żukowa, Człuchowa oraz takich niewielkich malowniczych cmentarzyków, jak: Pyszno, Sierzno czy Kluki, w sumie z 47 nekropolii.

Lucyna Kurpiewska, Maciej Kurpiewski, *Zatrzymane w kadrze. Wejherowo i powiat morski na starych fotografiach*, Gdynia 2012, Wydawnictwo Region, ss. 158

Estetycznie wydany album starych fotografii, podzielony na pięć rozdziałów tematycznych: *Historia fotografii, Podróżnicy, Osiedleńcy, Okres międzywojenny, Wydawcy kart pocztowych*. Książka zaopatrzona jest w bibliografię i indeksy.

Edda Gutsche, *Malarze, miejscowości i widoki Pomorza Zachodniego w pierwszej połowie XX wieku, część 2 | Maler, Orte und Landschaften in Hinterpommern in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts, Teil 2*, Pruszcz Gdański 2012, Wydawnictwo Jasne, ss. 200

Książka-album omawia biografie i przedstawia w formie reprodukcji dzieła mało znanych w Polsce niemieckich artystów plastyków, którzy pochodzili lub jedynie dłużej albo przelotnie tworzyli dzieła związane z Pomorzem Zachodnim. Wśród artystów zamieszczonych w obecnym drugim tomie znajdujemy życiorysy i dzieła: Ullricha Bewersdorffa, Heinera Blossa, Gottfrieda Brockmanna, Willi Grubego, Martina Gscheidela, Maxa Kühna, Rudolfa Muchowa, Helenę Rutkowską (Rutkowski), Franza F.Ch. Schütta, Elfriede Springer, Waltera G. Stockmanna, Paula Stubbe, Otto Tarnogrockiego i Juliusa C. Turnera.

Iwona Berent, Jakub Szczepański, *Kościół św. Jana w Gdańsku*, Gdańsk 2012, wyd. Nadbałtyckie Centrum Kultury, ss. 238 + 2 nlb

Albumowa historia kościoła św. Jana w Gdańsku z tekstami autorstwa Jakuba Szczepańskiego, Iwony Berent i Małgorzaty Grupy i fotografiami kilkunastu autorów. Wstęp napisał Lawrence Okey Ugwu. Książka składa się z następujących rozdziałów: *Kościół św. Jana – Historia 1357–1945, Powstanie kościoła i jego funkcja sakralna, Świeckie funkcje kościoła, Kościół w Głównym Mieście, Architektura kościoła, Wyposażenie kościoła, Zniszczenia wojenne, Odbudowa w latach 1945–1994, Odbudowa w latach 1995–2005, Odbudowa kościoła św. Jana w latach 2006–2012, Historyczne wyposażenie kościoła św. Jana, Świętojańskie odkrycia, Powrót sygnaturki, Działalność Centrum św. Jana*.

Polscy robotnicy przymusowi we Frankonii / Polnische Zwangsarbeiter in Franken. Katalog wystawy / Katalog der Ausstellung 15 X 2011 – 15 I 2012, Słupsk 2011, wyd. Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, ss. 48

Katalog wystawy z ilustracjami interesujących eksponatów, ale również *Wstępem* Mieczysława Jaroszewicza oraz tekstami Wojciecha Skóry *Polscy robotnicy przymusowi w Niemczech, nowoczesna forma niewolnictwa* i Herberta Maya *Wystawa „Praca przymusowa na wiejskich obszarach Frankonii w latach 1939–1945”*. Przedstawiono również wywiady z byłymi robotnikami przymusowymi przeprowadzonymi przez pracowników słupskiego muzeum. Na końcu zamieszczono spis eksponatów.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu w latach 1998–2013. Album, praca zbiorowa, Elbląg 2013, wyd. PWSZ w Elblągu, ss. 156

Album wydany z okazji 15-lecia Wyższej Szkoły Zawodowej w Elblągu, poprzedzony słowem wstępnym rektora prof. Zbigniewa Walczyka, zawiera sylwetki pracowników szkoły wyższej, jej strukturę oraz kalendarium z bogatym materiałem ilustracyjnym.

Władysław Szulist, Lipusz dawniej i dziś, Gdańsk-Lipusz 2013, nakładem autora, ss. 129 + 1 nlb

Album poświęcony Lipuszowi i okolicy na przestrzeni ostatnich stu lat, w którym autor wykorzystał bogate zasoby miejscowych rodzin. Zdjęcia przedstawiają mieszkańców wsi w sytuacjach życia codziennego, przy pracy, ale i również z okazji świąt. Na końcu albumu autor zamieścił tekst pt. *Bp Jan Bernard Szlaga w mojej pamięci* oraz *Post scriptum*, zawierające refleksje na temat najbardziej aktualnych spraw życia wsi i polskiego społeczeństwa.

Historia Gdyńskiej Policji, praca zbiorowa ze słowem wstępnym T. Stegnera, b.m. i r. wyd. [2009?], wyd. Miejska Komenda Policji w Gdyni, ss. 144

Książka albumowa wydana z okazji 90-lecia powołania Policji Państwowej w RP, w której zamieszczono tekst (bez podania autora czy redaktora), do którego wykorzystano wcześniejsze prace (magisterskie, doktorskie, dyplomowe itp.) Marcina Bonalskiego, Marka Chrabkowskiego, Macieja Ostrowskiego, Stanisława Stochmiałka, Krzysztofa Wilińskiego i Wojciecha Wrzoska. Nad całością pieczę sprawował ośmioosobowy Komitet Redakcyjny pod przewodnictwem Marka Chrabkowskiego. Książka podzielona jest na następujące elementy składowe: *Od Komitetu Redakcyjnego* dr. M. Chrabkowskiego, *Słowo wstępne* prof. Tadeusza

Stegnera, rozdz. I: *Organizacja Policji w Gdyni*, rozdz. II: *Gdyńscy Funkcjonariusze*, rozdz. III: *Siedziby jednostek*, rozdz. IV: *Mundur i wyposażenie*, rozdz. V: *Przestępczość na terenie miasta Gdyni*, rozdz. VI: *Kronika oraz Literatura*, czyli bibliografia (notabene pozostawiająca wiele do życzenia). Brak spisu treści. Każdy z rozdziałów obejmuje okres od lat 20. XX w. po 2009 rok, bez specjalnego wyróżniania okresu PRL, kiedy to funkcjonowała Milicja Obywatelska. Zaletą książki są liczne publikowane zdjęcia i dokumenty.

Czarny Czwartek. Janek Wiśniewski padł. Album o filmie / Making of the movie. Black Thursday. Janek Wiśniewski fell, Gdynia 2011, wyd. Nordfilm, ss. 238 + 13 nlb

Zbiór fotosów z planu filmowego „Czarny Czwartek” w reżyserii Antoniego Krauze, według scenariusza Michała S. Pruskiego i Mirosława Piepki oraz krótkie wspomnienia uczestników wydarzeń z grudnia 1970 r.

Przewodnik turystyczny. Szczecinek, praca zbiorowa, b.m.w. 2012, Oficyna Wydawnicza FOREST, ss. 32 + mapy

Przykład ciekawego przewodnika turystycznego po Ziemi Szczecineckiej, wydanego przez Regionalną Dyрекję Lasów Państwowych w Szczecinku. Zawiera liczne szczegółowe mapy, zdjęcia oraz opisy historii i przyrody.

Bëtowskô Zemìa. Ùczbòwnik, red. C. Óbracht-Prondzynszi, P. Dzekanowsczi, Bëtowò 2013, wëd. Bëtowsczi Part Kaszubsko-Pòmòrszczégò Zrzeszeniò, ss. 173 + 2 nlb

Podręcznik do edukacji regionalnej dla młodzieży gimnazjalnej i licealnej w języku kaszubskim, dotyczący Ziemi Bytowskiej. Składa się z czterech części, poświęconych odpowiednio: geografii, przyrodzie, historii i mowie rodzimej (kaszubskiej). Dołączono również apendyks z wybraną literaturą kaszubską, przykładami dawnej architektury, opisem gmin bytowskich i przede wszystkim słownikiem kaszubsko-polskim. Zamieszczono również indeks osób.